

Digitalizacija sa poverenjem

Ka zaštiti podataka u agraru

Re:people - Centar za društvo i tehnologiju

25. juni 2026

Zašto govorimo o podacima

Podaci postaju strateški resurs poljoprivrede Pre samo deset godina većina podataka bila je u papirnoj formi.

Danas se podaci generišu kroz:

- eAgrar
- LPIS
- subvencije
- senzore
- dronove
- GPS mehanizaciju
- satelitske sisteme
- digitalne platforme

Podaci više nisu samo administrativni resurs - Oni postaju resurs za konkurentnost, inovacije i otpornost sektora.

Evropa menja pravila igre

Novi evropski okvir za podatke

- **GDPR**
- **Data Governance Act**
- **Data Act**
- **AI Act**
- **European Agricultural Data Space**

Ključno pitanje:

Kako omogućiti razmenu podataka uz zaštitu prava korisnika?

.

Šta smo istraživali

Srbija

- Mapiranje 247 aktera u ekosistemu pametne poljoprivrede u Srbiji kroz Smart Labor Network istraživanja iz 2023 i 2024
- Desk research i pravna analiza domaćeg i EU okvira
- 4 fokus grupe sa poljoprivrednicima — Požarevac i Jagodina, mart 2026. (36 ispitanika)

Regionalni aspekt/ zapadni Balkan

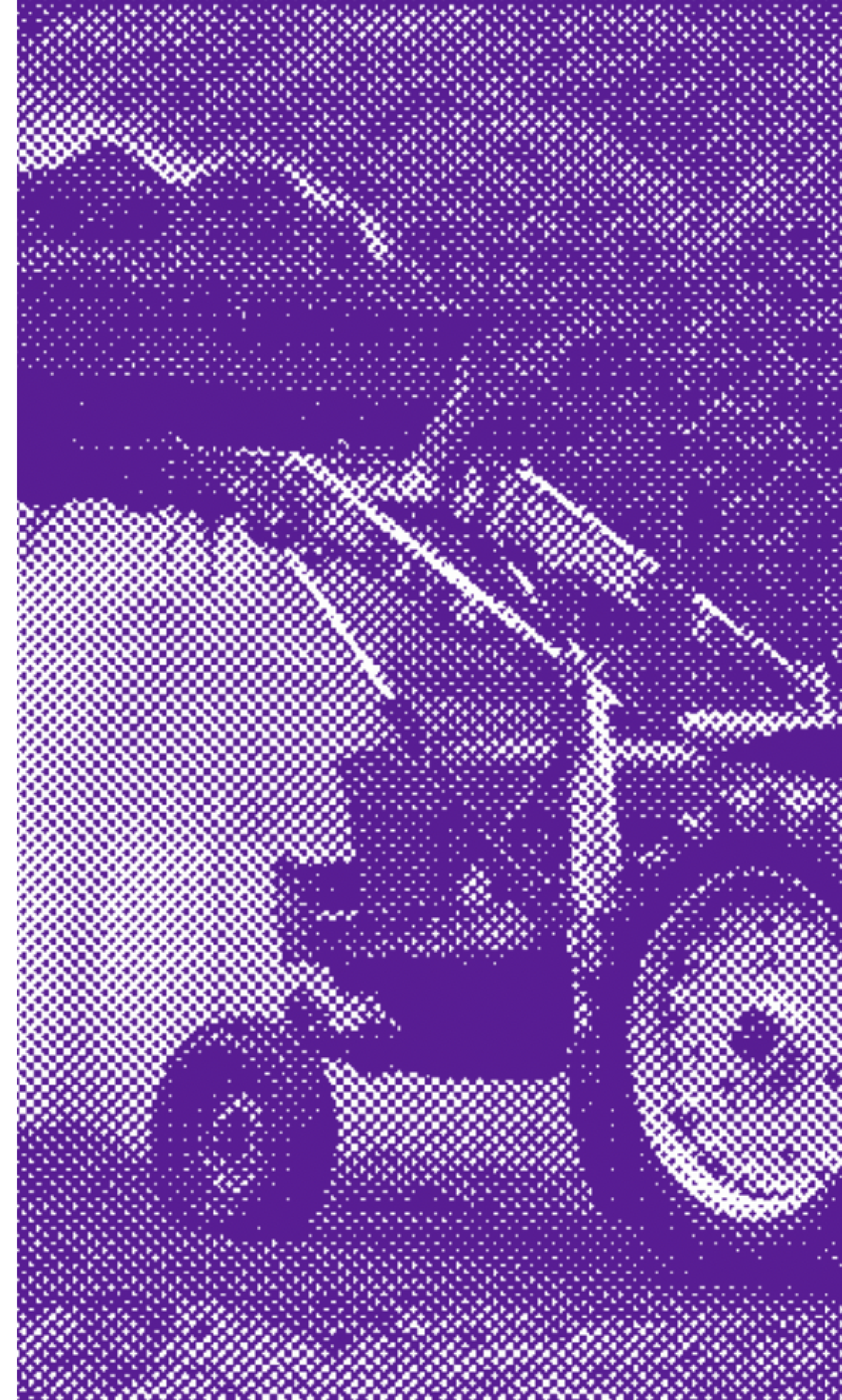
- Uspostavljanje SmartLabor mreže Zapadni Balkan tokom 2024— 23 organizacije i institucije, kao što su poljoprivredni fakulteti, istraživačke organizacije, inovacioni habovi, privredne komore. Članovi mreže su takođe PKS – PKB i i IPN.
- Pilot - inoviranje kurikuluma za VET poljoprivredne škole u Trebinju, Goraždu i Baru sa fokusom na upotrebu digitalnih alata u poljoprivredi

Digitalna slika poljoprivrednika u Srbiji – šta već znamo

- Oko 50% poljoprivrednika koristi digitalnu tehnologiju
- Većina poljoprivrednika (63%) bez formalnog obrazovanja ili obuke u primeni digitalnoj tehnologiji
- Viber i Facebook dominiraju — email i digitalni servisi praktično se ne koriste
- Mlađi članovi porodice pomažu starijima

Šta je uvođenje eAgrara (2023) pokazalo:

- Većina poljoprivrednika nema osnovna digitalna znanja
- Savetodavci su morali da edukuju poljoprivrednike kako da se registruju i koriste platformu

Šta nam kažu nalazi?

PODACI SE DAJU RUTINSKI — ALI BEZ KONTROLE

- podaci se ostavljaju u svakodnevnim procedurama
- nema jasne predstave ko im pristupa i kako se koriste

ZAŠTITA = ZAŠTITA OD PREVARE (NE PRIVATNOST)

- ključni strah: zloupotreba, prevare, “curenje podataka”

Šta nam kažu nalazi?

POLJOPRIVREDNICI NE KORISTE GDPR JEZIK.

NJIH BRINE:

ko vidi podatke
ko njima upravlja
ko ima korist
ko može da ih zloupotrebi

Šta nam kažu nalazi?

PAPIR KAO SIGURNIJA ALTERNATIVA

- digitalno = rizik od gubitka informacija
- papir = kontrola i sigurnost

ALI, DIGITALIZACIJA NIJE ZAMENILA PAPIR = STVORILA JE VEĆI POSAO

Šta nam kažu nalazi?

SELEKTIVNO POVERENJE

- OK → podaci o proizvodnji
- RIZIK → lični i finansijski podaci (JMBG, račun)

POVERENJE SE GRADI KROZ LJUDE

- savetodavci = ključni izvor poverenja
- digitalni sistemi = ograničeno poverenje
- lični kontakt i dalje dominira

Šta nam kažu nalazi?

ADMINISTRATIVNI SISTEMI POVEĆAVAJU KOMPLEKSNOŠĆ RADA ZA POLJOPRIVREDNIKE

- Od marta 2026: isključivo elektronsko apliciranje za podsticaje preko eAgrar
- Obavezna elektronska identifikacija i dodatna verifikacija
- Dostavljanje XML faktura i fiskalnih računa koji sadrže lične podatke
- Pojačane terenske kontrole; netačni podaci → pasivni status gazdinstva i povraćaj sredstava

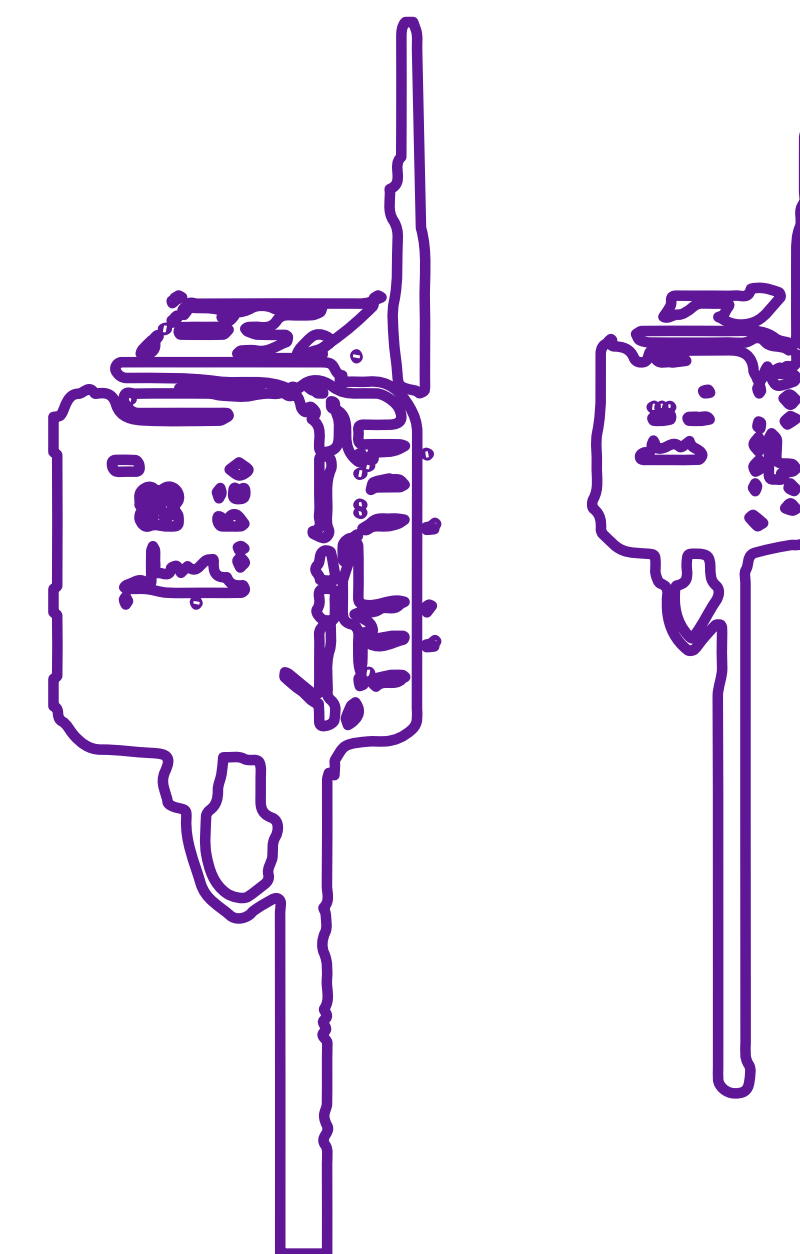
Digitalizacija i upravljanje podacima se često doživljava kao dodatna obaveza

ALI....

Primećuje se da su podaci važni za podsticaje, proizvodnju i upravljanje krizama

Devet preporuka za digitalizaciju sa poverenjem

1. Razviti Nacionalni okvir za upravljanje podacima u poljoprivredi
2. Pripremiti Srbiju za Evropski prostor podataka za poljoprivredu
3. Sprovoditi procene uticaja na zaštitu podataka i primenjivati principe „privacy by design“ i „security by design“
4. Ojačati savetodavne službe kao posrednike digitalnog poverenja
5. Razviti praktične vodiče i obuke za poljoprivrednike
6. Izraditi sektorske smernice za zaštitu podataka u poljoprivredi
7. Uvesti zaštitu podataka, sajber-bezbednost i digitalnu poljoprivredu u obrazovne programe
8. Podstaći razvoj domaćih digitalnih rešenja zasnovanih na poverenju
9. Uspostaviti Nacionalni forum za podatke, digitalnu poljoprivredu i otpornost agrarnog sektora

Preporuka 1 - Razviti Nacionalni okvir za upravljanje podacima u poljoprivredi

Zašto?

Poljoprivrednici često ne znaju ko koristi njihove podatke, u koje svrhe i koja prava imaju.

Šta uraditi?

- Definirati jasna pravila pristupa i razmene podataka
- Utvrditi prava poljoprivrednika
- Prepoznati podatke kao strateški resurs

Primer: Holandija

Poljoprivredne organizacije, država i tehnološke kompanije zajednički su razvili principe odgovornog upravljanja poljoprivrednim podacima kroz inicijative poput Code of Conduct for Agricultural Data Sharing.

Preporuka 2 - Pripremiti Srbiju za Evropski prostor podataka za poljoprivredu

Zašto?

eAgrar i već stvara velike količine podataka koji će morati da budu kompatibilni sa evropskim sistemima.

Šta uraditi?

- Jačati interoperabilnost sistema
- Usklađivati se sa Data Act i Data Governance Act
- Pripremati institucije i korisnike za Common European Agricultural Data Space (CEADS) kao zajedničke infrastrukture za razmenu poljoprivrednih podataka.

Primer Holandija –među liderima kroz: Wageningen University & Research AgroConnect, JoinData i različite Data Sharing inicijative

Preporuka 3 - Sprovoditi procene uticaja na zaštitu podataka i primenjivati principe „privacy by design“ i „security by design“

Zašto?

Korisnici često ne vide vezu između podataka koje daju i koristi koje ostvaruju.

Šta uraditi?

- Redovno raditi DPIA procene rizika
- Ugrađivati zaštitu podataka od početka razvoja sistema
- Priminiti princip „unesi jednom, koristi više puta“

Primer: Estonija

Javni digitalni servisi zasnovani su na principu da se isti podatak od građana ne traži više puta.

Preporuka 4 - Ojačati savetodavne službe kao posrednike digitalnog poverenja

Zašto?

Fokus grupe pokazuju da poljoprivrednici više veruju savetodavcima nego digitalnim sistemima.

Šta uraditi?

- Uvesti obuke iz zaštite podataka
- Ojačati digitalne kompetencije savetodavaca
- Jačati ulogu DPO u savetodavnim organizacijama

Primer: Austrija i Slovenija

Sistemi savetovanja integriše digitalne alate, upravljanje podacima i digitalno savetovanje.

Preporuka 5- Razviti praktične vodiče i obuke za poljoprivrednike

Zašto?

Digitalna pismenost postoji, ali je često parcijalna i zasnovana na neformalnom učenju.

Šta uraditi?

- Obuke za eAgrar
- Digitalna bezbednost
- Prepoznavanje prevara
- Zaštita naloga i podataka

Primer: Finska, Austrija, Slovenia

Kontinuirani programi digitalne pismenosti za građane i korisnike javnih e-servisa, uključujući i poljoprivrednike

Preporuka 6 – izraditi sektorske smernice za zaštitu podataka u poljoprivredi

Zašto?

Poljoprivrednici teško povezuju GDPR pravila sa konkretnim situacijama iz prakse.

Šta uraditi?

- Praktične smernice za eAgrar
- Zadruge
- Agri-tech platforme
- Dronove i senzore

Primer: Francuska

Razvijene sektorske smernice za različite privredne sektore kako bi pravila bila primenjiva u praksi.

Preporuka 7 - Uvesti zaštitu podataka, sajber-bezbednost i digitalnu poljoprivredu u obrazovne programe

Zašto?

Digitalna poljoprivreda zahteva nove interdisciplinarne profile.

Šta uraditi?

- VET škole
- Fakulteti
- Programi celoživotnog učenja
- AI, podaci i sajber bezbednost

Primer: Nemačka, Austrija,

Poljoprivredne škole i univerziteti integrišu preciznu poljoprivredu, upravljanje podacima i digitalne tehnologije u kurikulume.

Preporuka 8 - Podstaći razvoj domaćih digitalnih rešenja zasnovanih na poverenju

Zašto?

Poverenje postaje konkurentska prednost digitalnih servisa.

Šta uraditi?

- Farmer-centric design
- Transparentnost korišćenja podataka
- Prenosivost podataka
- Interoperabilnost

Primer: Holandija

Platforme i digitalni servisi u poljoprivredi razvijaju se kroz blisku saradnju proizvođača, zadruga i tehnoloških kompanija, uz naglasak na kontrolu korisnika nad podacima.

Preporuka 9 - Uspostaviti Nacionalni forum za podatke, digitalnu poljoprivredu i otpornost agrarnog sektora

Zašto?

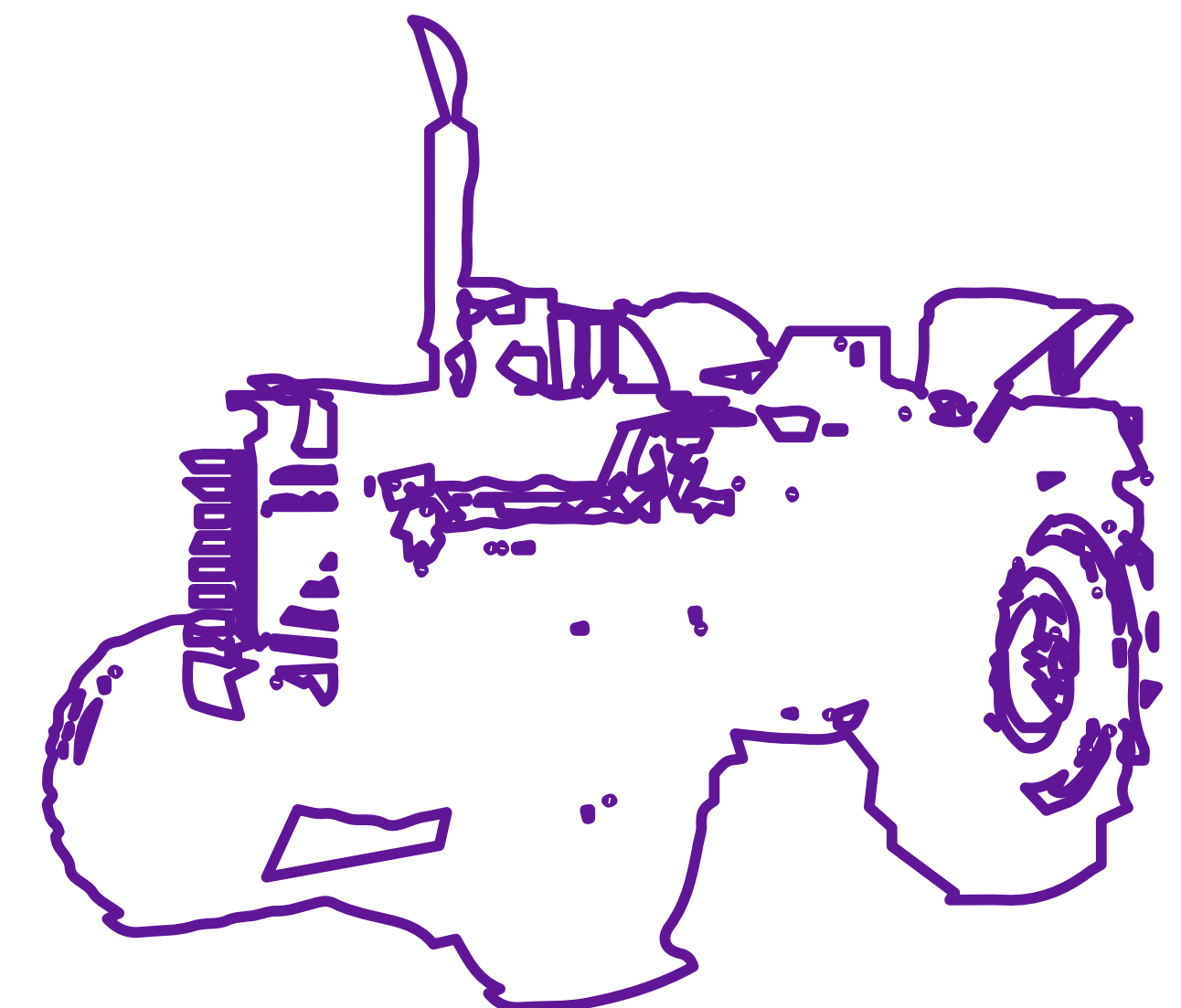
Digitalizacija se razvija brže od institucija i regulative.

Šta uraditi?

Okupiti državu, nauku, privredu i civilno društvo

Pratiti nove rizike i prilike

Razvijati zajednička rešenja

Hvala na pažnji!

EU Resurs centar za civilno društvo u Srbiji

Re:people - Centar za društvo i tehnologiju

Ovaj materijal objavljen je uz finansijsku pomoć Evropske unije.
Za njegovu sadržinu odgovoran je isključivo Re:people - Centar
za društvo i tehnologiju, i ona ne odražava nužno stavove
Evropske unije.